www.kurdistannet.org
25-5-2003 1:15

مارکسیزم و مەسەلەی نەتەوایەتی

سەلام عەبدوڵڵا

نەزانی دوژمنێکی سەرسەخت و ڕێگرێکی گەورەیە لە بەرامبەر دیالۆکی سەرکەوتوانە، بۆیە چەندی گوێ لە بۆچوونی یەکتری بگرین، هەڵە و بۆچوونە نادرووستەکان دەستنیشان بکەین، بخوێنین و خۆمان فێر بکەین، هێندە ئاستی مەعریفە، بەڵگەهێنان و سەڵماندن لە ناو کۆمەڵگاکەمان بەرەو ئاستێکی بەرزتر دەبەین. ئەوە چەکی زانستە، بەرەو ئاسۆی دوارۆژێکی گەشتر دەمانبات.

بابەتی ئەم ووتارە، ئاراستەی هەندێ لەوانەی دەکەم کە خۆ بە مارکسی دەزانن، بەڵام وا پیشانی دەدەن، دروشمی کرێکارانی جیهان یەکگرن، دژی خواستی رزگاری گەلانی بندەستە، ئیتر بە شێوەیەك باس لە سیاسەت و مەبەستە چینایەتییەکان دەکەن، وەك بڵێی ئەوی ئاڵای خەباتی رزگاریخوازی گەلەکەی بەرز بکاتەوە، دوژمنی کۆمونیزمە ! لێرەدا لەم پەیوەستە، قسەیەکی مارکس دەهێنمەوە: (. . . بەڵام ئەو دوو کەرە، باکۆنین و کلوزوریە گەیشتنە لیون و هەموو شتێکیان بۆگەن کرد. هەردووکیان سەر بە ((ئینتەرناسیونال ن، و لە بێ بەختییەوە ئەوەندە نفوزیان هەیە، وەك برادەرمان بمێننەوە. . .) ●. لەولایشەوە هەندێ لە لایەنگیرانی خەباتی رزگاری گەلانی ژێردەستە (مەبەستم باڵە ناسیونالیستە توندڕەوەکەی نییە) ، لە نەزانییەوە، لە بری هەموو دوژمنەکانیان، سەری رمەکانیان ئاراستەی کۆمونیستەکان دەکەن، پێیان وایە کۆمونیستەکان دژی رزگاری نیشتیمانن. بۆ ئەمانیش قسەیەکی مارکس دەهێنمەوە کە دەڵێ: (سەرۆك نووسەری رۆژنامەی ئیرلەندی بڕوا بەوە دەکا، مەسەلەی ئیرلەندا ((دەبێ وا چارەسەر بکرێ، وەك شتێکی زۆر جودا و بەتەنها، دابڕاو لە هەموو جیهان. کارێکی زۆر گرنگە بە شێوەکی تایبەت حەقیقەتی ئەوەی کرێکارانی ئەنگلیز هاوسۆزی دەکەن لە گەڵ ئیرلەندییەکان، بشاردرێتەوە)) ! ئای لەو کەرە !ئەمە بەڕووی ئینتەرناتسیونال دەڵێ کە لە هەموو سوچێکی ئۆروپا و لە ئەمریکا دەزگای خۆی هەیە !) ●

من دڵنیام لەوەی هەردوو لایان، ئاشنا نین بە دەقەکانی مارکس و ئەنگلس، خوێندنەوەی دروستیشان نییە بۆ بۆچوونەکانیان. لەم ناوەڕاستەشدا، هەڵویستی نەشیاو و کارەسات ئامێزانە وەرگیراوە، سەیر ئەوەیە، بە دەگمەن دان بە هەڵەو کەموکورتییەکان دانراوە. ئەم هەوڵە، لێرەوە سەرچاوە دەگرێ و مەبەستیش ئەوەیە، بەم فاکتانە بەرەی خەباتی کۆمونیستەکان لە کوردستان بەهێز ببێ.

– لە نووسینێکی ئەنگلس● لە بارەی پەیوەندی نێوان لقی ئیرلەندا و شوورای فیدراڵی بەریتانیا، هاتووە: (مانای راستی ئەو داواکارییە ئەوەیە، لقی ئیرلەندا بچێتە ژێر رکێفی یاسایی شوورای فیدراڵی بەریتانیا–مەبەست، ئینتەرناسیوناڵە–. ئەم مەسەلەیە هەرگیز لە لایەن لقی ئیرلەنداوە قبووڵ ناکرێ، هەروا شوورای ناوەندیش نە ماف و نە دەسەڵاتی ئەوەی هەیە، ئەوەیان بەسەر پسەپێنێت. . . . راستییەکەی ئەوەیە، بەریتانیا بە درێژایی ٧٠٠ساڵ، ئیرلەندای داگیرکردووەو دەچەوسێنێتەوە. تا ئەم چەوساندنەوەیە بوونی هەبێ، گاڵتەجاڕیە، داوا لە کرێکارە ئیرلەندییەکان بکەین، بچنە ژێر رکێفی شوورای فیدراڵی بەریتانی. هەڵویستی ئیرلەند لە گەڵ ئەنگلتەرا، هەڵویستێکی هاوسان نییە، هەر وەك پۆڵەندا و رووسیایە. مرۆڤ چی لە بارەی ئەوەوە بڵێ، ئەگەر شوورای ناوەند داوا لە لقی پۆڵەندا بکا، دان بە (سوپریمات) ی شوورای فیداڵی رووسیی لە پترسبۆرگ دا، بنێن، یا لقەکان لە پۆڵەندای پرۆیسی لە باکوری شلیزڤیگ و ئیلزاس بانگ بکات، بچنە ژێر رکێفی شوورایەکی فیدراڵی لە بەرلین؟ ئەرێ، ئەوەی لە لقی ئیرلەندا داواکرا، هەمان ناوەڕۆکی هەیە. ئەگەر ئەندامێکی ئینتەرناسیونال سەر بە ناتسیونێکی داگیرکراو بێ، ناتسیونێك کە داگیرکراوە و درێژە بە چەوساندنەوەی دەدرێ، داوای لێ بکرێ، ناتسیونالیتێتی تایبەت و بارودۆخی لە بیر بباتەوە"جیاوازییە ناسیونالەکەیان بکەن بە پاشکۆ"هتد. . . ، ئەوا ئەمە ئینتەرناسیونالیزم نییە، بەڵکو تەنها بانگەوازە بۆ ژێر دەستکردنیان، هەوڵێکە بۆ ئەوەی لە ژێر پەردەی ئینتەرناسیونالیزم، بیانوو بۆ دەسەڵاتی داگیرکەرەکەی بهێنرێتەوەو بە زیندوویی بیهێڵنەوە. . .

لە حاڵەتێك وەك ئیرلەندا، ئینتەرناسیونالیزمی حەقیقی، وەك پێداویستییەك لە سەر رێکخستنێکی ناسیونالیستی سەربەخۆ دابمەزرێت، ئەوا ئیرلەندییەکان و هەروا ناتسیونالە چەوساوەکانی تر، تەنها دەتوانن وەك هاوسانێك لە گەڵ نوێنەرانی ناتسیونە داگیرکەرەکان و بە پرۆتێست لە دژی داگیرکردن بێنە ناو ئەسوساتسیون (بەشداربووانی ئینتەرناسیونالیزم) وە. بۆیە لقی ئیرلەندا نەك تەنها مافی خۆیەتی، بەڵکو رێك دەبێ لە نووسینی پێشەکییەکەیان بۆ یاسای ناوخۆکەیدا روونی بکاتەوە کە ئەرکی یەکەم و ئەوپەڕی بە پەلەکەی وەك ئیرلەندییەك ئەوەیە، سەربەخۆییە نەتەوایەتییەکەی دەست بکەوێت.

ئەنتاگۆنیزمی نێوان کرێکارە ئیرلەندی و ئەنگلیزییەکان لە ئەنگلتەرا هەمیشە بەهێزترین ئامراز بووە، دەسەڵاتی چینایەتی لە ئەنگلتەرا بهێڵێتەوە. . .

– مارکس دەنووسێت: ئەنگلیزەکان ئیدعای مافی خودایانە دەکەن، دژایەتی ئیرلەندییەکان لە سەر زەمینی نیشتیمانەکەیان دەکەن، لە هەمان کاتدا، هەر ئیرلەندییەك لە دژی حکومەتی بریتانی خەبات بکات، بە سووکایەتی مامەڵەی لە گەڵ دەکەن. . . ●

– لە نامەیەکی مارکس بۆ ل. کوغلمان هاتووە:. . . قسەکەم لە بارەی ئەمنستی ئیرلەندییەکان و پێشنیارە داهاتووەکەم لە سەر شوورای گشتی ئەوەیە، گفتوگۆ لە بارەی هەڵوێستی چینی کرێکاری ئەنگلیزی بکرێ لەمەڕ ئیرلەندا و بڕیاری لە سەری بدرێ. بەبێ گومان لەم بارەیەوە، مەبەستی گەیشم هەیە، شان بە شانی مەبەستی قسەکردن بە دەنگی بەرز و بەروونی بۆ بەرگری لە ئیرلەندییە چەوساوەکان لە دژی چەوسێنەرەکانیان.

تا دێ قەناعەتم بەوە زیاتر بووە–تاقە مەسەلە ئەوەیە، ئەم قەناعەتە بخرێتە ناو چینی کرێکاری ئەنگلیز–بەوەی، هەرگیز هیچ شتێکی لابەلاکەری پێ ناکرێ لە بەریتانیا تا سیاسەتی لە بارەی ئیرلەندا بە وێنەیەکی زۆر روون جیانەکاتەوە لە سیاسەتی چینە دەسەڵاتدارەکان، بۆ ئەوەی تەنها هاوپشتییەك نەبێ لە گەڵ ئیرلەندییەکان، بەڵکو بە کردەوە دەستپێشخەری بکات بۆ نەهێشتنی ئەو یەکێتییە کە لە ساڵی١٨٠١دا کراوە و پەیوەندییەکی فیدراڵی ئازاد شوێنی بگرێتەوە. دەبێ ئەمە جێبەجێ بێ، نەك وەك بابەتێکی هاوسۆزی لە گەڵ ئیرلەندا، بەڵکو وەك داخوازییەك کە لە بەرژەوەندی پرۆلیتاریای ئەنگلیزە. ئەگەر ئەمە جێ نەبێ، ئەوا گەلی ئەنگلیز بە پەتی چینە دەسەڵاتدارەکان کۆت دەکرێ و ناچاریش دەبێ بچێتە ریزیەوە لە بەرەیەکی هاوبەش دژی ئیرلەندا. هەر بزووتنەوەیەکی لە خودی ئەنگلتەرا پەکی دەکوێ بە کارتێکردنی گرفت لە گەڵ ئیرلەندییەکان کە بەشێکی گرنگ پێکدەهێنن لە چینی کرێکاران لە ئەنگلتەرا. یەکەم مەرج بۆ ئازادی لێرە–روخاندنی ئۆلیگارشی عەقاری ئەنگلیز–موستەحیل دەبێ، چونکە ناکرێ ناوەندەکەی لێرە بڕۆخێنرێ تا شوێنە بەزەبروزەنگ پارێزراوەکەی لە ئیرلەندا پاراستبێ. . . . چونکە مەسەلەکە لە ئیرلەندا تەنها مەسەلەیەکی ئابووری رووت نییە، بەڵکو لە هەمان کاتدا مەسەلەیەکی قەومییە. . . . ئەنگلتەرا نە ئێستا و نە لە دوا رۆژدا–گەر پەیوەندی ئێستا بمێنێتەوە– هەرگیز ناتوانێ حوکمی ئیرلەندا بکات بە غەیری رێگای حوکمڕانی تیرۆریستانەی رقئامێز و فەسادی قیزەوەن. ●

– لە وەڵامی پرسیاری رۆژنامەیەکی ئەمریکی لە بارەی ئیرلەندا، ئەنگلس دەڵێ: لە ئیرلەندا، بۆ ماوەیەکی زۆر درێژ، بزووتنەوەیەکی سۆسیالیستی تۆخ، چاوەڕوان ناکرێ. ئەو خەڵکە دەیانەوێت یەکەم جار ببن بە جووتیاری بچووکی خاوەن زەمین، هەر کا بوون بەمە، خاوەن عەقارەکان یەکسەر دێن و سەرلەنوێ وێرانیان دەکەنەوە. لەم بەینەدا هیچ هۆیەك نییە، پشتگیریان لێ نەکەین، بۆ ئەوەی خۆیان لە لۆردەکانی زەمین، رزگار بکەن، واتە لە نیمچە فئوداڵییەوە بۆ قۆناغی کەپیتالیزم بگوێزدرێنەوە.

پرسیار: هەڵوێستی کرێکارانی ئەنگلیز چۆنە لە بارەی بزووتنەوەی ئیرلەندییەکان؟

ئەنگلس: جەماوەری کرێکاران پشتگیری لە ئیرلەندییەکان دەکەن، رێکخستنەکان، وەك ئیرستۆکراتەکانی کرێکاران بە گشتی، لە گەڵ گلادیستون و بۆرژوا لیبراڵەکان دەڕۆن و لەوەش بەو لاوە نارۆن. ●

– لە نامەیەکی مارکس بۆ ئەنگلس هاتووە: ئێستا پرسیارەکە ئەمەیە: چۆن ئامۆژگاری کرێکارە ئەنگلیزەکان بکەین؟ بە بڕوای من دەبێ هەڵوەشاندنەوەی

یەکێتی (بەکورتی مەسەلەی ١٧٨٣، تەنها ئەوە نەبێ کراوەتە دیموکراتی و جۆریانکردووە لە گەڵ مەرجەکانی ئێستا) بکەن بە بەندێك لە بەرنامەکەیان. ئەمە تاقە شقڵی یاساییە و پاشان تاقە شقڵی مومکینە بۆ ئازادی ئیرلەندا کە دەکرێ لە بەرنامەی حیزبێکی ئینگلیزی قبوول بکرێ. . . . ئەوەی ئیرلەندییەکان پێویستیان پێیە ئەمانەن:

١– حکومەتێکی خۆیی و سەربەخۆیی لە ئەنگلتەرا!

٢– شۆرشێکی کشتوکاڵی. ئیگلیزەکان بە با باشترین نیازی ئەم دنیایە ناتوانن لە پێناویاندا ئەمەیان بۆ جێبەجێ بکەن، بۆ ئەوەی ئامرازە شەرعییەکانیان پێبدەن، بە خۆیان ئەمە جێ بەجێ بکەن.

٣– باجی پاراستن لە دژی ئەنگلتەرا. . . ●

www.kurdistannet.org
25-5-2003 1:15

– له نامەیەکی مارکس بۆ س. میێر و أ. فوغت، :. . . نیازم هەبوو چەند بڕیارێکی تر دابنێم، له بارەی گۆڕانکاری پێویست بۆ ئەم یەکێتییەی ئێستا (واته کویلەکردنی ئیرلەندا) بۆ یەکێتییەکی فیدرالی ئازاد و هاوتا له گەڵ بریتانیای مەزن – ئەم بۆچوونه له نامەیەکی تری بۆ ل. کوغلمان له ١٨٦٩دووباره دەکاتەوە. بڕوانه مراسلات مارکس أنجلس، لاپەڕەی ٢٦٦ لاپەڕەی٢٦٦–. . . پاشی چەندین ساڵ له خەریکبوونم به مەسەلەی ئیرلەندا، گەیشتم بەو سەرئەنجامه که لێدانی لابەلاکەرەوەی چینه حکومڕانەکانی ئەنگلیز (ئەمه دەبێته لابەلاکەرەوە بۆ هەموو بزووتنەوەی کرێکاری له جیهان) له ئەنگلترا ناکرێ، بەڵکو تەنها له ئیرلەندا. . . . بۆیه، ئەرکی ئینتەرناسیونالیزم له هەموو شوێنێك ئەوەیه، گرفتی ئەنگلتەرا و ئیرلەندا له پێشەوەی دابنێ و له هەموو شوێنێك به ئاشکرایی پشتگیری له ئیرلەندا بکات. هەروا ئەرکێکی تایبەتی شووڕای ناوەند له لەندەن ئەوەیه، ئەو هوشیارییه له کرێکاره ئینگلیزییەکان بێدار بکات، که ئازادبوونی نیشتیمانی ئیرلەندا نەك تەنها بۆ خۆیان مەسەلەیەکه تایبەت به دادپەروەری رووت یا سۆزی مرۆیانەوە، بەڵکو مەرجی یەکەمه بۆ ئازادی کۆمەڵایەتی تایبەتی خۆیان. . . •

– له نامەیەکی مارکس بۆ ئەنگلس، هاتووه:. . . ئەو شێوەیه که مەسەلەکه له ڕۆژی سێ شەمەی داهاتوو پێشکەش دەکەم، ئەمەیه: گەر به شێوەیەکی تەواو، هەموو دەربڕینەکان له بارەی دادپەروەری ((ئینتەرناسیونالیزم)) و ((مرۆڤایەتی)) له پێناو ئیرلەندا وەلاوه بنێین–ئەم مەسەلەیه پێویستی به ووتن ناکات له شووڕای ئینتەرناسیونالیزم–ئەوا له بەرژەوەندی راستەوخۆ و ڕەهای چینی کرێکاری ئەنگلیز ئەوەیه لەم پەیوەندییەی ئێستای به ئیرلەنداوه رزگاری ببێ. ئەمه ئەوپەڕی بڕوامه. . . . •

جگه لەم فاکتانه، دەکرێ باسی بۆچوونەکانی مارکس و ئەنگلس له بارەی پرسیاری پۆڵەنداش بکرێ، بەڵام جاری هەر بەوەنده بەس دەکەم، به هیوای ئەوەی، ئەم بەڵگانه ببن به شوێنی لێکدانەوە و ئاڵوگۆڕی بۆچوونەکان.

سەلام عەبدوڵلا

٢٠٠٢/٥/٤

تێبینی کوردستان نێت:

ئەم نووسینه بیر و بۆ چونی خاوەنەکەیەتی، کوردستان نێت له ناوەڕۆکەکەی بەرپرسیار نییه.

• 296 295ÉÝÏÕ ¡ÒáÌÂÃ ÓßÑÇã ÊÇáÑÇÑã ¡1870áæÇÌ ãÇÑÊÉ19 ÝÝ¡ ãÏáã ¡ÇáÚáÈ. Ó. ÇìãÇ ÓßÑÇã

• – له پەراوێزی نامەیەکی ئەنگلس بۆ مارکس. هەمان سەرچاوه، لاپەڕه ٢٦٩

• - Karl Marx/Friedrich Engels-Werke.(karl)Dietz Verlag, Berlin, Band 18,5.Auflage1973. S.79-81. Über die Beziehungen zwischen den irischen Sektionen und dem Britischen Föderalrat. Geschrieben um den14.Mai.1872.

• Karl Marx, Entwurf einer nicht gehaltenen Rede zur irischen Frage, geschrieben um den26.November.1867. Band 16, Seite437-444

• 268 266 ÉÝÏÕ ¡ÒáÌÂÃ ÓßÑÇã ÊÇáÑÇÑã ¡1869íáÇÈÃÇ ãÇÑÊÉ25 ÝÝ ¡ ãÏáã ¡ãÇÇãÛáãÓ ìãÇ ÓßÑÇã

• New yorker Volkszeitung, Nr.226 vom20.sep.1888. Karl Marx/Friedrich Engels-Werke.(Karl)Dietz Verlag,Berlin. Band21,5.Auflage1975.

• 229 226ÉÝÏÕ ¡ÓáÌÂÃ ÓßÑÇã ÊÇáÑÇÑã-

• – 1981¡ÑÔáÇæ ÉÚÇÐÕáá ÈÔãÏ ÑÇÏ ¡279 275ÉÝÏÕ ¡ÒáÌÂÃ ÓßÑÇã ÊÇáÑÇÑã

• هەمان سەرچاوه، لاپەڕەی ٢٦٩–٢٧٢